

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2001. – 320 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте : [монография] / Л.И. Божович. – СПб. : Питер, 2009. – 400 с.
3. Гапон Н.П. Гендер в гуманітарному дискурсі: філософсько-психологічний аналіз / Н.П. Гапон. – Львів : Літопис, 2002. – 310 с.
4. Говорун Т.В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс : [навч. посібник] / Т. Говорун, О.В. Кікінеджи. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
5. Городнова Н.М. Вплив внутрішньої комунікації на гендерні орієнтації підлітків / Н.М. Городнова // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. – Симферополь : ТНУ, 2002. – Том 15(54). – № 1. – С. 22–26.
6. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 366 с.
7. Исаев Д.Н. Половое воспитание детей: медико-психологические аспекты / Д.Н. Исаев, В.Е. Каган. – 2-е изд., перераб. и доп. – Л. : Медицина, 1988. – 160 с.
8. Клещина И.С. Гендерная социализация : [учеб. пособие] / И.С. Клещина. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 1998. – 92 с.
9. Лембрик С.П. Статеврольова соціалізація: медико-біологічний та соціокультурний аспекти аналізу / С.П. Лембрик, Л.Е. Орбан-Лембрик // Філософія, соціалізація, психологія. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – С. 134–143.
10. Репина Т.А. Проблема поло-ролевой социализации детей : [монография] / Т.А. Репина. – М. : МПСИ ; Воронеж : Модэк, 2004. – 288 с.
11. Титаренко Т.М. Хлопчики та дівчатка: психологічне становлення індивідуальності / Т.М. Титаренко. – К. : Знання, 1989. – 48 с.
12. Bem S.L. The measurement of psychological androgyny / S.L. Bem // Journal of consulting and clinical psychology. – 1974. – № 42. – P. 115–162.

УДК 159.922.27:37.032

РОЛЬ ОДНОЛІТКІВ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Михальська С.А., к. психол. н.,
доцент кафедри загальної та практичної психології

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

У статті представлено науково-теоретичний аналіз вивчення ролі однолітків у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Проаналізовано різні погляди на особливості впливу спілкування, взаємодії дошкільників із ровесниками й спільної діяльності в групі на розвиток особистості дитини.

Ключові слова: дошкільник, однолітки, формування особистості, спілкування, взаємини.

В статье представлен научно-теоретический анализ изучения роли сверстников в формировании личности ребенка дошкольного возраста. Проанализированы различные взгляды на особенности влияния общения, взаимодействия дошкольников со сверстниками и совместной деятельности в группе на развитие личности ребенка.

Ключевые слова: дошкольник, сверстники, формирование личности, общение, взаимоотношения.

Mykhalska S.A. THE ROLE OF CHILDREN OF THE SAME AGE IN THE FORMATION OF PRESCHOOL-AGE CHILD'S PERSONALITY

The article presents a theoretical analysis of the scientific study of the role of peers in shaping the personality of the child of preschool age. Analyzed different views on the impact of particular communication, preschoolers interact with peers and synergies in the group on the development of the child.

Key words: preschooler, peers, identity formation, communication, mutual relations.

Постановка проблеми. Розвиток особистості в дитинстві відбувається під впливом різноманітних соціальних інститутів (сім'ї, школи, позашкільних закладів), а також живого, безпосереднього спілкування дитини з оточуючими. У процесі розвитку особистості дитини від народження до 3 років вагому роль відіграє сім'я, саме

з нею пов'язується набуття дитиною основних особистісних якостей. У дошкільному дитинстві до впливу сім'ї додається вплив спілкування з ровесниками, дорослими людьми, звернення до доступних засобів масової інформації. З вступом до школи відкривається новий потужний канал виховного впливу на особистість дитини.

ни через ровесників, учителів, шкільні навчальні предмети та заняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у розробку проблеми формування особистості дошкільника зробили такі провідні психологи, як Л.І. Божович, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, О.В. Запорожець, О.М. Леонтьєв та інші.

Проблема особистісного становлення дошкільника розглядається в працях відомих психологів переважно в таких аспектах: роль спілкування в особистісному становленні дошкільника (Д.Б. Ельконін, О.Л. Кононко, В.У. Кузьменко, М.І. Лісіна, А.Г. Рузьська, Є.В. Суботський); особливості становлення в дошкільному віці ціннісного ставлення до однолітків (І.О. Лапченко, В.О. Павленчик, Т.І. Поніманська, Ю.О. Приходько, Т.О. Рєпіна); вплив соціальних емоцій на взаємодію дітей дошкільного віку (О.В. Запорожець, В.К. Котирло, Я.З. Неверович, Л.П. Стрелкова); статева диференціація та міжособистісні взаємини в ранньому онтогенезі (В.В. Абраменкова, Я.Л. Коломінський, Т.О. Рєпіна, Т.М. Титаренко). Однак визначення ролі однолітків у становленні особистості дитини дошкільного віку залишається актуальним у психологічній науці.

Постановка завдання. Питання впливу й ролі однолітків на розвиток особистості дошкільника досліджено недостатньо. З огляду на це метою статті є представлення ролі однолітків у розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У становленні особистості дитини важливу роль відіграють стосунки із соціальним оточенням. Першим таким оточенням є родина, а пізніше – колектив однолітків у дитячому садку. Уперше з однолітками як досить стабільною соціальною групою малюк зустрічається в дитячому садку. Міжособистісні взаємини, що виникають між дітьми, їхнє ставлення одне до одного, взаємні оцінки й очікування – вагомі складники гармонійного особистісного розвитку кожної дитини. Від місця та статусу малюка в дитячому колективі залежить формування гуманістично спрямованої особистості, відповідальної, впевненої в собі, психічно здорової, щасливої, з достатньою оптимальною самооцінкою [9, с. 8–11].

І.С. Мельник зазначає, що в старшому дошкільному віці активізується процес інтенсивного включення дітей у спільну діяльність з однолітками, яка має спільну мету, мотивацію, операціональну систему й результат [5, с. 8–10]. Отже, спільна діяльність, з одного боку, є складовою процесу становлення взаємин, а з іншого – включає в себе всі його компоненти.

У такій діяльності відбувається «само-рух» дитини (як стверджує Г.С. Костюк), підвищується її пошукова активність (таку позицію підтримують Д.Б. Годовикова, О.В. Запорожець, Н.О. Козирева, Л.О. Парамонова, М.М. Поддьяков та інші вчені), що є основним механізмом розвитку дитячої особистості. Діяльність, що виконується разом із дорослими чи однолітками, сприяє вдосконаленню процесів рефлексування дитиною власних умінь і вчинків, тому доцільним є з'ясування перебігу становлення й розвитку особистості дітей у спільній діяльності з оточуючими людьми.

Важливу роль у формуванні особистості дитини відіграє потреба в спілкуванні з однолітками, в оточенні яких вона перебуває. Між дітьми можуть виникати найрізноманітніші форми взаємин. Тому дуже важливо, щоб дитина із самого початку перебування в дошкільному закладі здобувала позитивний досвід співробітництва та взаємодопомоги.

На третьому році життя взаємини між дітьми виникають переважно на основі дій із предметами, іграшками. Ці дії набувають сумісний, взаємозалежний характер. Діти старшого дошкільного віку в сумісній діяльності вже засвоюють такі форми співробітництва:

- чергують та узгоджують дії;
- сумісно виконують одну операцію;
- контролюють дії партнера, виправляють його помилки;
- допомагають партнеру, виконують частину його роботи;
- приймають зауваження партнера, виправляють свої помилки [2, с. 106–107].

Найбільш рання генетична форма спілкування дітей з однолітками (емоційно-практична) не повторює жодну з форм сфери спілкування дошкільників із дорослим. Дитина бере участь у ньому, володіючи багатьма способами, засвоєними нею в контактах зі старшими, проте шукає вона особливе, те, що може отримати лише від ровесників. Однак було б помилкою недооцінювати спілкування дітей одне з одним. З ровесниками дитина відчуває та веде себе вільно, на рівних, отримуючи можливість скласти уявлення про власні гідності й недоліки шляхом зіставлення з близькою до неї істотою. Із цього постають увага й інтерес до однолітка. Проте ще більше приваблює готовність ровесника включитися в забави, коли він будь-яким чином випробує свої сили, можливість висловити власну думку про здібності дитини.

Особливості такого спілкування з однолітками сприяють розвитку ініціативи в дітей. Вони сприяють різкому розширенню

діапазону емоцій малюка, як позитивних, так і негативних. Подібні взаємини допомагають становленню самосвідомості малюка та формуванню основ його особистості.

Розгляд основних підходів до вивчення проблеми спілкування привів О.Л. Кононко до висновку, що особистісний рівень буття дошкільника не може замикатися на ньому самому [4, с. 10–15], є формою спілкування з дорослим й однолітками, визначається діалогічною природою Я (так вважали Я.Л. Коломинський, М.І. Лісіна, А.В. Петровський). Підкреслено, що внутрішнім конституюючим моментом особистісного становлення дошкільника виступає можливість звернутися до когось, зустрітися з іншою позицією, прийняти або відхилити її, на чому наголошують А.Г. Рузська, В.О. Семиченко.

Становлення спілкування та взаємодії дошкільників із ровесниками включає також розвиток їхньої спільної праці. Спільне перебування в дитячому садочку з раннього віку привчає дітей розподіляти спільні місця своєї активності, не заважати один одному. Так, кожна дитина прибирає свій одяг у свою шафку. Перші прояви взаємодії між дошкільниками в ранньому віці ще не мають характеру спільної діяльності. Фактично це паралельне виконання індивідуальної діяльності кожним із дітей. Спільність по-справжньому проявляється спочатку на рівні окремих дій та пов'язується зі становленням сюжетно-рольової гри, яка носить колективний характер. Маючи певний досвід спільних ігрових дій, діти переносять його також на виконання трудової діяльності. Перші прояви спільності в праці дошкільників – це повідомлення один одному про свої наміри, мотиви й цілі. Згодом виникають елементи взаємодопомоги (наприклад, у Катрусі впав шарф, а Максимко підняв його). Дорослий організовує колективні справи: діти прибирають в ігровій кімнаті, на ігровому майданчику. Малюки пишаються виконаним, кожен підкреслює свій внесок: «Це я прибрал».

Поява ігор із правилами в старших дошкільників зумовлює їхнє прагнення керуватися правилами організації спільної праці, виявляється їхня здатність до спільного планування своєї роботи з розподілом ділянок роботи та обов'язків, обговоренням послідовності її виконання, узгодженням власних дій. При цьому діти проявляють зацікавленість не лише процесом виконання, а й результатом, допомагаючи один одному в процесі досягнення мети, поступаючи частиною матеріалу та знаряддями на користь справи.

На вершині розвитку співпраця дошкільників носить цілком самодіяльний, саморегульований характер. Група дошкільників, що виконує спільну трудову діяльність, становить цілісний організм із досить чіткою статусною й рольовою структурою. Однією з провідних є роль організатора, який вночі виступає діловим та інтелектуальним лідером: з ним радяться, його запитують, виконують його розпорядження. Організатор володіє максимальною ініціативою, часто виступає ініціатором співпраці, визначає ділянки роботи та відповідальних за їх виконання, координує взаємодію між виконавцями, виступає своєрідним арбітром під час виникнення суперечок і конфліктів. Як правило, організаторами виступають добре розвинені діти, активні, самостійні, з добре сформованими комунікативними й організаторськими навичками, найбільш умілі у виконанні трудової діяльності.

Становлення такої цілісної дитячої мікрогрупи передбачає підбір її якісного складу. Уже в старшого дошкільника вибір партнера для співпраці виходить за межі критеріїв, пов'язаних із симпатіями чи антипатіями. Діти беруть до уваги ділові якості ровесників, тобто враховують, що вони вміють (наприклад, вирішуючи, хто буде будувати замок із піску, доручають це Петрику, оскільки в нього краще виходить). Вибір партнера враховує також особистісні якості, такі як агресивність, хвалькуватість, плаксивість. Діти з такими якостями інколи взагалі виявляються ізольованими серед однолітків [3, с. 149].

Дитина, яка постійно перебуває серед однолітків, має з ними різноманітні стосунки, набуває перших навичок поведінки в колективі, встановлює рівноправні й рівноцінні взаємини, набуває досвіду співжиття та спільної діяльності. Саме серед однолітків дитина формується як суспільна істота. За таких обставин вона діє, реалізовує себе, за словами О.Г. Усової, як «суб'єкт, особа, яка живе своїм життям, як член маленького суспільства з його інтересами, вимогами, зв'язками».

Аналіз літератури з проблеми міжособистісних стосунків, зроблений Ю.О. Приходько [7, с. 182–188], свідчить про те, що існують різні, навіть протилежні погляди щодо рівня розвитку цих стосунків у різних вікових групах дошкільників. Так, одні автори (наприклад, Л.В. Артемова, О.І. Кульчицька, Г.М. Счасна) стверджують про відносно високий рівень міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку. Інші (наприклад, Г.Є. Іванова) вважають, що в дошкільних групах можна виявити лише поверхневий шар групової активності, а прихильність

дітей до окремих ровесників має досить нестійкий характер. Особливо суперечливими є погляди щодо міжособистісних стосунків молодших дошкільників. Так, Р.С. Буре, Т.О. Маркова та В.Г. Нечаєва переконані, що вибірккові ставлення (у роботах цих авторів вони названі «емоційними» й «особистісними») мають місце лише в дітей старшого дошкільного віку. Інші науковці (зокрема, О.І. Аржанова Л.В. Артемова, Я.Л. Коломінський, І.С. Кон), навпаки, стверджують, що парна дружба може виникати вже в молодшому дошкільному віці та продовжуватися протягом багатьох років. Безумовно, наявність таких протилежних думок щодо часу виникнення вибіркових взаємин дітей молодшого дошкільного віку є доказом недостатньої вивченості цього питання, хоча знання особливостей таких взаємин на кожному віковому етапі є вкрай необхідним. Орієнтація вихователя в системі вибіркових взаємин, знання місця кожної дитини в ній є основою для створення ним найбільш сприятливих умов для виховання й розвитку особистості в товаристві ровесників. Адже наявність інтенсивного дружнього спілкування та взаємин з окремими ровесниками є не лише внутрішньою потребою більшості дітей, а й «школою» їхнього морального розвитку. Дружба не лише збагачує життєвий досвід і самосвідомість дитини, а й спонукає її турбуватися про інших, шукати спільність переживань тощо. І чим раніше дитина долучається до таких переживань, тим сприятливіше це позначається на її особистісному розвитку.

Спілкування та спільна діяльність дають дітям можливість «тренуватись» у правильних вчинках, необхідних, щоб дитина знала норми поведінки та керувалася ними.

Розвиток почуття сорому в дошкільників, на переконання О.І. Кульчицької, пов'язується зі зростанням їхнього морального досвіду й самосвідомості. У молодшого дошкільника осуд його вчинку викликає страх перед покаранням, збентеження та незрозуміле йому самому незадоволення собою. На пізніших вікових етапах цей осуд стає внутрішнім, вчинене неподобство супроводжується зняковінням, а в старшому віці навіть уявлення про негідний вчинок може викликати почуття сорому. Деякі діти схильні ніяковіти через невпевненість у собі, занижену самооцінку, надмірну чутливість до критичних зауважень. У них соромливість може стати рисою характеру.

Із часом бажання дитини зберегти певне місце серед товаришів, не принизити себе в їхніх очах, її моральні переживання все більше зумовлюються «санкціями» дитячого колективу, авторитет якого підтримуєть-

ся дорослими. Відповідність чи невідповідність поведінки нормам, прийнятим у групі ровесників, особливо переживається старшими дошкільниками.

Важливу роль у формуванні моральних почуттів дітей відіграють їхні відповідні уявлення про позитивні зразки поведінки, наявність яких дозволяє дитині передбачати емоційні наслідки свого вчинку в певній ситуації, завчасно переживати задоволення від схвалення своєї поведінки як «хорошої» або невдоволення від її оцінки як «поганої».

Таке емоційне передбачення має вирішальне значення у формуванні в дошкільників моральної поведінки, як стверджує О.В. Запорожець. Почуття самолюбства, гордоців, власної гідності, сорому, які формуються в дитини, стають мотиваційними компонентами всіх моральних якостей її особистості [1, с. 124–134].

На думку Я.Л. Коломінського, дошкільна група є генетично раннім ступенем соціальної організації людей, який змінюється пізніше шкільним колективом. У спілкуванні з однолітками дитина постійно опиняється перед необхідністю реалізовувати на практиці норми поведінки щодо інших людей, застосовувати їх до різноманітних ситуацій. У спільній діяльності дітей безперервно виникає необхідність узгодження дій, вияву доброзичливого ставлення до однолітків, уміння відмовитись від особистих бажань заради досягнення спільної мети. У цих ситуаціях діти не завжди знаходять потрібні способи поведінки. Часто між ними виникають конфлікти, коли кожен відстоює своє право, не беручи до уваги права однолітків. Втручаючись у конфлікти, вирішуючи їх, вихователь навчає дітей усвідомленому виконанню норм поведінки [6, с. 217–220].

Т.О. Репіна вирізняє такі функції групи дитячого садка:

1) регулювання поведінки дитини щодо ровесників на основі соціально прийнятих норм через набуття соціального досвіду групового спілкування та взаємодії на правах рівності;

2) інтенсифікація процесу статевої соціалізації й статевої диференціації на основі засвоєння відповідних способів рольової поведінки чоловіка чи жінки;

3) формування ціннісних орієнтацій;

4) соціальне навчіння навичкам спілкування та взаємодії;

5) формування адекватної самооцінки;

6) нормалізація й корекція умов неблагополучної сім'ї [8, с. 178–190].

Група дитячого закладу забезпечує сприятливий розвиток дошкільника за наявності таких умов, як високий рівень його спілкування з ровесниками та входження

дитини в стабільне ігрове об'єднання, для якого властиві спільний інтерес до діяльності, взаємні симпатії, партнерські, рівноправні відносини.

Вплив дитячого оточення на розвиток особистості дітей, засвоєння ними норм поведінки забезпечує також колективна думка. У групі 3-річних дітей її ще немає, думка однієї дитини не впливає на думку іншої. Однак діти 4–5 років починають прислухатись до думок однолітків, підкоряються думці більшості, навіть якщо вона суперечить їхнім враженням і знанням, тобто виявляють конформність.

У 6-річних дітей конформність суттєво знижується. Загалом у дошкільному періоді конформність є перехідним етапом в оволодінні вмінням узгоджувати свої думки. Однак у деяких дітей вона закріплюється та може стати негативною властивістю особистості.

Кожна дитина займає в групі дошкільного закладу певне становище, яке виявляється в ставленні до неї однолітків. Як правило, 2–3 дітей користуються найбільшою популярністю: з ними хочуть дружити, сидіти поряд на заняттях, їх наслідують, охоче виконують їхні прохання. Майже в кожній групі є діти, з якими мало спілкуються, не діляться іграшками, яких не залучають до ігор. Решта дітей позиціонуються між цими полюсами. Рівень популярності дитини залежить від її знань, розумового розвитку, особливостей поведінки, умінь встановлювати контакти, зовнішності, фізичної сили та витривалості тощо.

Особливою популярністю користуються товариські, дружелюбні, веселі, емоційно й розумово розвинені діти, які вміють вигадувати та організовувати ігри, мають певні художні здібності, є активними на заняттях, достатньо самостійними у своїх діях, мають привабливу зовнішність.

Найменш популярними є невпевнені в собі, нетовариські або занадто комунікабельні, надокучливі, озлоблені діти. Вони здебільшого відстають від своїх однолітків у розвитку, є безініціативними, іноді мають погану вимову (дислексію), вади зовнішності. Вихователь не повинен залишати таких дітей без уваги. Його завдання – виявити й розвинути в них позитивні якості, виробити адекватну самооцінку, рівень домагань, підвищити статус у системі особистісних стосунків. Усе це потребує педагогічного такту, мудрості, перегляду свого ставлення до таких дітей, особистої мотивації та зусиль у співпраці.

Вихователь має врівноважено ставитись до авторитетних серед однолітків дітей, щоб роль лідера не розвинула в них зазнайства, зарозумілості, схильності

принижувати інших. Вихователь повинен знати, завдяки яким якостям діти здобули лідерство, на чому ґрунтується їх авторитет, оскільки не завжди моральність і ціннісні орієнтації таких дітей відповідають віковим завданням. Іноді в позиції лідера може опинитися дитина, схильна нав'язувати свою волю іншим, незважаючи на інтереси й права решти дітей. Такі лідери часто мають необмежений вплив на однолітків.

У дошкільному віці в дітей виникають складні та різноманітні стосунки з однолітками, які значною мірою впливають на становлення їхньої особистості. Виявити характер особистісних стосунків дітей у групі вихователю дає змогу спостережливість, використання спеціальних методів соціально-педагогічних і психологічних досліджень (бесіди, соціометричного методу, вибору в дії, методу одномоментних зрізів тощо). Вивчення цих стосунків є передумовою цілеспрямованого їх формування з метою створення для кожної дитини сприятливого емоційного клімату в групі [6, с. 217–220].

Динаміка розвитку особистості дошкільника пов'язується зі зміною його ставлення до навколишнього світу та самого себе. Кожна зміна є новим етапом у розвитку його свідомості й самосвідомості, пов'язується з тим, як саме дитина вирізняє себе з довкілля, як із ним співвідноситься. Завдяки спілкуванню з дорослими й однолітками впродовж індивідуального життя в дошкільника формується неповторна своєрідність внутрішнього світу, виникає Я-образ, що, на переконання дитячих психологів (таких як М.І. Лісіна, А.І. Силверстру, Р.В. Стюркіна, Т.М. Титаренко, С.П. Тищенко), у дітей 5–6 років є більш-менш сталим особистісним утворенням.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз проблеми визначення ролі однолітків у розвитку особистості дитини дошкільного віку дозволяє стверджувати, що серед однолітків дитина формується як суспільна істота. Спілкування дошкільника з однолітками сприяє розвитку основ особистості й самосвідомості, а також допитливості, сміливості, оптимізму, активності, творчого та самобутнього початку в найбільш широкому сенсі цього слова. У дошкільника складається спільна з однолітками праця, що сприяє формуванню етичних норм. Динаміка розвитку особистості дошкільника пов'язується зі зміною його ставлення до навколишнього світу та самого себе.

Проведений аналіз не висчерпує всіх аспектів проблеми ролі однолітків у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Перспективи подальших наукових пошуків

вбачаємо в більш глибокому та вдосконаленому дослідженні особливостей становлення цих взаємин на кожному віковому етапі дошкільного дитинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вікова психологія / за ред. Г.С. Костюка. – К. : Радянська школа, 1976. – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : [навч. посібник] / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2009. – 400 с.
3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія : [навч. посібник] / Т.В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
4. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : автореф. дис. ... докт. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О.Л. Кононко. – К., 2001. – 37 с.

5. Мельник І.С. Особливості впливу взаємин з дорослими і однолітками на самооцінку старшого дошкільника : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / І.С. Мельник. – К., 2009. – 20 с.

6. Павелків Р.В. Дитяча психологія : [навч. посібник] / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2008. – 431 с.

7. Приходько Ю.О. Вибіркові взаємини: їх значення в особистісному розвитку дитини дошкільного віку / Ю.О. Приходько // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія «Філософія, педагогіка, психологія». – К. : Видво Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. 5. – С. 182–188.

8. Репина Т.А. Социально-психологическая характеристика группы детского сада / Т.А. Репина. – М. : Педагогика, 1988. – 232 с.

9. Якименко Л.І. Дитина в колективі однолітків: соціальний аспект підготовки до школи / Л.І. Якименко // Дошкільне виховання. – 2012. – № 6. – С. 8–11.

УДК 378.22:159.923.3

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ, ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ ДРУГУ ВИЩУ ОСВІТУ

Мишко Н.М., асистент
кафедри психології

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У статті проаналізовано сутнісні особливості психологічних категорій «цінності» та «ціннісні орієнтації». Розглянуто основні наукові дослідження з питань природи й генезису ціннісно-сміслової сфери особистості. Охарактеризовано основні різновиди, структурні елементи цінностей та провідні уявлення щодо функцій, які виконують ціннісні орієнтації в житті людини. Описано результати досліджень ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслова сфера, професія психолога, майбутній психолог, друга вища освіта.

В статье проанализированы существенные особенности психологических категорий «ценности» и «ценностные ориентации». Рассматриваются основные научные исследования по вопросам природы и генезиса ценностно-смысловой сферы личности. Охарактеризованы основные разновидности, структурные элементы ценностей и ведущие представления о функциях, которые выполняют ценностные ориентации в жизни человека. Описываются результаты исследований ценностно-смысловой сферы будущих психологов, получающих второе высшее образование.

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, ценностно-смысловая сфера, профессия психолога, будущий психолог, второе высшее образование.

Myshko N.M. RESEARCH THE VALUE-SEMANTIC SPHERE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS WHO GET A SECOND HIGHER EDUCATION

The article analyzes the essential features of psychological categories “value” and “value orientation”. The basic research on the nature and genesis of value-semantic sphere of the person. It describes the main varieties, the structural elements of the values and ideas of leading functions that perform value orientations in life. It describes the results of studies of value-semantic sphere of future psychologists, receiving the second higher education.

Key words: value, value orientation, value-sense sphere, psychologist profession, future psychologist, second degree.